Indexed: Philpapers, 2025 -11-21, 14 pages

Petru Stefaroi

EUL DIN PERSPECTIVĂ ONTOLOGIC-CONFRUNTAȚIONALĂ:

P*ersonalitatea, persoana și conduita persoanei – spre o nouă interpretare ?*

Cuprins

1. Introducere
2. Repere istorice ale conceptului de Eu. Perspectiva tradițională, ontologic-statica și structurală asupra eului
3. O perspectivă Ontologic-Confruntațională și dinamică asupra eului. Eul – onto-formatiune centrală a Ontosului personal
4. Proprietăți și legități ale eului în procesul de formare, ființare și funcționare din perspectivă Ontologic-Confruntațională
5. Formarea eului din perspectivă Ontologic-Confruntațională
6. Eul – câmp al confruntărilor ontologice interioare și relationale
7. Ființarea și funcționarea eului ca parte a Ontosului Personal
8. Eul din perspectivă Ontologic-Confruntațională, personalitatea, persoana și conduita persoanei
9. Concluzii

Rezumat: Articolul **"EUL DIN PERSPECTIVĂ ONTOLOGIC-CONFRUNTAȚIONALĂ"** propune o reevaluare radicală a Eului, respingând viziunea tradițională (de la Platon la Descartes) care îl definește ca o structură statică și destinată armoniei, și argumentând că **Eul este, fundamental, o structură agonistică** și **onto-formațiunea centrală a Ontosului Personal**. Teza centrală afirmă că **tensiunea și confruntarea nu sunt o patologie, ci principiul ontologic activ al**

ființării, motorul necesar pentru dezvoltare și actualizare ontologică (Ontificare). Eul funcționează ca un **stabilizator dinamic** ce nu caută pacea, ci **echilibrul agonistic**, adică cel mai înalt nivel de tensiune productivă pe care îl poate gestiona, evitând astfel stagnarea și entropia psihică. Acest proces este descris prin cinci proprietăți esențiale (Emergența, Transmergența, Sinmergența, Conmergența, Telegenta) care definesc modul în care Eul se naște și funcționează. Ființarea Eului se realizează printr-o **"persistență agonistică"** continuă, angajată într-o luptă cvadripartită esențială cu celelalte onto-formațiuni: **Organismul** (lupta pentru stăpânirea fapticității), **Mintea** (lupta pentru autonomia decizională), **Sufletul** (lupta pentru modularea pasiunilor) și **Conștiința Morală** (lupta pentru autenticitatea etică față de norme). În consecință, **Personalitatea** este redefinită ca sinteză dinamică, un repertoriu de strategii tensional-reziliente dobândite; **Persoana** devine subiectul socio-axiologic a cărui identitate morală este câștigată prin confruntare și asumare responsabilă; iar **Conduita Persoanei** este expresia operațională și vizibilă a acestui echilibru tensional intern, reflectând capacitatea Eului de a transforma opoziția și confruntarea în acțiune eficace.

Cuvinte cheie: Ontologie, Perspectiva Ontologic-Confruntațională, Eul. Ego, Echilibru Agonistic, Ontos Personal, Ontificare, Emergență, Transmergență, Sinmergența, Conmergența, Telegență, Arhitectură Agonistică, Personalitate Dinamică, Persoană, Confruntări Interne, Ruptură de Paradigmă.

1. Introducere

Eu-l se profilează de milenii ca o *enigmă centrală*, un subiect neepuizat ce transcende granițele reflecției filosofice, psihologice și antropologice, fiind, în esența sa, **măsura și misterul** ființei. Timp de secole, tradiția filosofică majoră a manifestat o predilecție clară pentru stabilitate, unitate și certitudine. A fost căutat un Eu **stabil, static** și *esențialist* – fie că era definit ca o *substanță gânditoare* unică și neîndoielnică (Descartes), fie ca o *conștiință morală* universală și legislatoare (Kant). În această paradigmă dominantă, care postula o finalitate a **armoniei** interioare și a liniștii raționale, **confruntarea** și tensiunea erau inevitabil privite ca un defect, o patologie, o abatere ce trebuia fie subordonată rațiunii, fie eliminată prin asceză. Această viziune clasică a Eu-lui a eșuat, însă, în a explica dinamismul radical și adesea contradictoriu al experienței subiective.

Dar experiența existențială și noile orientări filosofice impun **necesitatea radicală a unei rupturi** față de această viziune unilaterală și idealistă. **Prezenta lucrare adresează comunității științifice și filosofice propunerea unui nou cadru de analiză, radical dinamic și**

tensional. **Întrebarea centrală** care orientează acest demers este: **Dacă Eul nu este destinat să fie *pașnic* sau *unificat* prin definiție, ci este, structural, un câmp de tensiune permanentă și un nucleu agonistic, o structură fundamental conflictuală?** Esența Eu-lui, demonstrăm noi, nu este **statică**, ci *dinamică* și *tensionată*, fiind **onto-formațiunea centrală a *Ontosului Personal***, acel spațiu primordial și fundamental unde conștiința nu doar locuiește, ci se ciocnește frontal cu realitatea interioară și exterioară. Această teză mută punctul de greutate de la *ce este* Eu-l la *cum se construiește* Eu-l în timp real, prin rezistență și procese dinamice.

Aici, în acest spațiu interior de maximă densitate, unde se desfășoară ființarea, *experiențele trăite* (conform fenomenologiei), *gândurile complexe* din structura cognitivă, *emoțiile contradictorii* din sfera afectivă și *presiunile mediului socio-cultural* nu doar coexistă pasiv. Ele se intersectează **violent**, intrând într-o **tensiune constantă și fundamentală** care definește *condiția existențială* însăși. Această tensiune (Anxietatea lui Kierkegaard) nu este o disfuncție sau o simplă ratare psihologică. Dimpotrivă, ea este, așa cum vom argumenta detaliat, **forța motrice** generatoare de **confruntări esențiale** și necesare pentru *ființarea dinamică* și pentru **ontificarea** subiectului în fața limitelor sale inerente. Fără această energie tensională internă, dezvoltarea ar înceta, lăsând loc entropiei și stagnării psihice.

Perspectiva Ontologic-Confruntațională, propusă de noi în această lucrare, depășește cadrele care tratează **confruntarea** ca pe o simplă consecință psihologică sau sociologică. Teza noastră afirmă că Eu-l este, structural și funcțional, o **structură de rezistență**, iar **confruntările** interne și relaționale (cu Organismul, Mintea, Sufletul și Conștiința) constituie **principiul ontologic activ** al identității. Tensiunea esențială dintre Eu și alteritate este **baza necesară** a formării, funcționării și a devenirii plenare.

Pornind de la această premisă radicală, **articolul explorează și explodează** implicațiile acestei viziuni unice, răspunând la interogația fundamentală: **Cum anume această *perspectivă ontologic-confruntațională* influențează formarea Personalității, Persoanei și Conduitei, obligându-ne să le vedem nu ca rezultate ale armoniei preexistente, ci ca sinteze dinamice, mereu provizorii, rezultate direct din confruntare?**

Această analiză ne conduce la **NECESITATEA** acceptării unei noi interpretări, stabilind un imperativ pentru **reevaluarea, din perspectiva *Ontosului Personal***, a întregului set de concepte studiate, sub titlul: **EUL DIN PERSPECTIVĂ ONTOLOGIC-CONFRUNTAȚIONALĂ: Personalitatea, persoana și conduita persoanei – spre o nouă interpretare? Lucrarea de față își propune să lanseze și să fundamenteze această teză nouă în spațiul dezbaterii filosofice și științifice.** Pentru a înțelege exact natura acestei rupturi, vom începe cu o scurtă trecere în revistă a modului în care a fost conceput și definit Eu-l în viziunea tradițională.

2. Repere istorice ale conceptului de Eu. Perspectiva tradițională, ontologic-statica și structurală asupra eului

Istoria Eu-lui este o narațiune lungă de mii de ani, o *oscilație perpetuată* între **stabilitatea căutată** și **dinamismul conflictual**, o călătorie care începe cu metafizica greacă. În **Antichitate**, **Platon** a configurat sufletul ca un **loc de echilibru ideal** între cele trei părți (rațională, irascibilă și concupiscentă), unde *rațiunea* trebuia să domine pasiunile, stabilind un model *normativ* al armoniei interioare care a influențat masiv gândirea occidentală. Ulterior, **Aristotel** a definit sufletul ca *forma corpului* (*entelechia*), o actualizare a potențialului, menținând totuși o viziune **teleologică** asupra ființei umane, a cărei realizare finală implica o anumită stabilitate virtuoasă.

În perioada elenistică, această căutare a liniștii s-a intensificat ca răspuns la instabilitatea socială. **Stoicii**, precum **Epictet** și **Marcus Aurelius**, au pus accentul pe **rațiune** ca instrument suprem al controlului emoțiilor (*apatheia*), izolând astfel Eul de impactul evenimentelor externe. **Epicur** a căutat liniștea interioară (*ataraxia*) prin eliminarea fricii și a durerii, ambele viziuni vizând **pacificarea tensiunilor interne** ca scop suprem al vieții reușite. Chiar și în **neoplatonism**, la **Plotin**, sinele aspira la o unire mistică cu Unul, eliminând diversitatea și conflictul inerent acesteia.

Această tendință către stabilitate a culminat în **Epoca Modernă**, devenind fundalul pentru perspectiva *ontologică tradițională*. **René Descartes** a radicalizat subiectivismul, reducând Eu-l la ***Cogito***, "substanța gânditoare" unică, asigurată de un Dumnezeu non-înșelător. Această mișcare a esențializat astfel **unitatea** și **izolarea** Eului ca fundație a cunoașterii. **John Locke**, deși a mutat accentul de la substanță la **conștiința dată de memorie** și experiență, a menținut necesitatea unei *continuități line* a sinelui pentru a garanta identitatea personală și responsabilitatea morală. **David Hume**, deși un critic al ideii de substanță a sinelui, a rămas în cadrul ideii că Eul este un *fascicol de percepții*, căutând totuși o coerență a acestora.

Ulterior, **Immanuel Kant** a structurat Eu-l ca o **instanță transcendentală** (*Eu-l-gândesc*), o condiție necesară, dar pur *formală*, a oricărei cunoașteri posibile, negându-i un conținut empiric substanțial, dar afirmându-i necesitatea funcțională, unitară. **Idealismul german**, cu **Fichte** și **Schelling**, a dus această autonomie la extrem, văzând *Eu-l Absolut* ca sursa a întregii realități, o viziune care absoarbe orice conflict în sistemul său totalizator.

Punctul de ruptură real a venit însă cu forța distructivă și creatoare a gânditorilor care au recunoscut conflictul ca motor al existenței. **Arthur Schopenhauer**, prin conceptul său de **Voință** *oarbă* și *irațională* care se manifestă în fiecare ființă, a anticipat conflictul constant al omului cu o forță interioară incontrolabilă, sursa primordială a suferinței. **Søren Kierkegaard**, părintele *Existențialismului*, a descris Eu-l ca o sinteză

tensională între finit și infinit, temporal și etern, definit de *anxietate* și *alegere* disperată, o luptă interioară permanentă.

Friedrich Nietzsche, celebrând forțele dionisiace, a identificat în ***Voința de Putere*** o forță de **depășire** și **creștere** prin rezistență și auto-sacrificiu, **glorificând tensiunea** ca sursă de valoare și bază a conceptului său de *Übermensch*. **Psihanaliza freudiană** a demolat unitatea carteziană, dezvăluind un Eu (*Ego*) prins într-o luptă constantă între pulsiunile **Sinelui** (instincte) și cenzura **Supra-eului** (morală), o *structură conflictuală* prin definiție, unde Eul are o "triplă sclavie" (realitatea, Sinele și Supra-eul). **Carl Jung** a adăugat tensiunea dintre conștient și *inconștientul colectiv*, definind **Sinele** prin unificarea arhetipurilor opuse, precum *Persona* și *Umbra*, un proces care se desfășoară prin confruntare și *individuație*. Aceste curente, de la psihanaliză la existențialism, au ridicat conflictul de la o simplă patologie la o dimensiune **esențială**, dar încă doar *psihologică* sau *ontologic-traditionala, preponderent non-conflictuala, non-confruntstionala*, pe care o propun eu in acest articol.

Perspectiva **Ontologic-Confruntațională**, care constituie teza centrală a acestei lucrări, afirmă, într-o manieră *radicală* și *neechivocă*, că **Eu-l nu este un subiect menit să fie armonios**, căutând liniștea. El este, structural, o **structură agonistică fundamentală** și o *entitate de emergentă*. Aici, **confruntările interne și externe** nu sunt evenimente pasagere, rezultatul unei conjuncturi nefavorabile, ci **elemente constitutive și inerente** ale structurii sale identitare. În acest sens, **Conflictul, confruntarea** nu este doar o realitate, ci **principiul ontologic activ** al ființării, nu un simplu efect secundar sau un defect de fabricație.

Eu-l funcționează ca un **câmp de forțe dinamic** și intens, o *tablă de șah* permanentă, în care diferite instanțe (impulsuri, rațiune, norme) se atrag și se resping simultan. Acest joc de atracții și respingeri generează, *paradoxal*, **coeziune** și **energie vitală** necesară pentru acțiune și supraviețuire. Această viziune rezonează puternic cu **Dialectica hegeliană**, unde progresul și devenirea sunt imposibile fără tensiunea *Teză-Antiteză*, o tensiune pe care Eul nostru o experimentează și o sintetizează continuu, printr-o mișcare dinamică neîntreruptă, deși nu acceptăm o sinteză finală și statică, precum *Spiritul Absolut*.

Conexiunea este directă și cu **Existențialismul** de după **Hegel**. **Jean-Paul Sartre** vede relația cu *Alteritatea* (Celălalt) ca o **luptă permanentă pentru recunoaștere** și *obiectivare* – "*infernul sunt ceilalți*". **Maurice Merleau-Ponty** a descris subiectul ca fiind o tensiune între **Corpul Trăit** (*Leib*) și conștiință, o luptă pe care o subsumăm confruntărilor interne, subliniind că nu există conștiință fără corpul său tensional. Filosoful contemporan **Paul Ricoeur** a pus accentul pe **sinele care se definește prin angajament** în fața alterității, o relație eminamente *tensională* și *narrativă*, definită de *ipse* (identitatea de sine) versus *idem* (identitatea de același).

Pentru a înțelege pe deplin această teză, este necesar să plasăm Eu-l în spațiul mai amplu al **Ontosului Personal**. Acesta nu este doar o instanță

psihologică, ci un **cadru ontologic fundamental**, spațiul primordial unde *ființa se manifestă* ca **prezență activă și conștientă**, un **rezervor de tensiune** și **potențial neîncetat**. Ontosul Personal este cel care **catalizează** dezvoltarea Eului, permițându-i să se nască, să funcționeze și să se dezvolte ca instanță care transformă energia brută a conflictului în acțiune, asigurând astfel un **sens pozitiv** luptei interioare și exterioare, un proces de *auto-formare* continuă. Prin această perspectivă, Eu-l își asumă rolul de **subiect care se auto-creează prin fricțiune și opoziție**, acceptând *fatalitatea* luptei ca motor al *libertății*.

3. O perspectivă Ontologic-Confruntațională și dinamică asupra eului. Eul – onto-formatiune centrală a Ontosului personal

În contrast izbitor cu viziunea tradițională a filosofiei majore, care a postulat timp de milenii un Eu stabil, esențialist și predestinat armoniei — urmând firul gândirii de la substanța carteziană până la rațiunea legislatoare kantiană — această lucrare lansează și fundamentează un cadru de analiză radical nou: **Perspectiva Ontologic-Confruntațională**. Premisa fundamentală care ghidează întregul demers este că Eul nu este conceput pentru a fi pașnic sau unificat. Dimpotrivă, el este, în însăși structura sa interioară, un **câmp de tensiune permanentă** și un **nucleu agonistic**. Prin urmare, esența Eului nu este statică, ci intrinsec **dinamică și tensionată**, impunându-se ca **onto-formațiunea centrală** a unui cadru mai larg și mai profund: **Ontosul Personal**.

Ontosul Personal nu este o simplă instanță psihologică, ci reprezintă cadrul ontologic fundamental, spațiul primordial al ființei unde conștiința se manifestă ca prezență activă. Este un rezervor inepuizabil de tensiune și potențial neîncetat. În acest spațiu interior de maximă densitate, unde se desfășoară ființarea, Eul nu doar locuiește pasiv, ci se ciocnește frontal cu realitatea internă și cu cea externă. Experiențele trăite (conform fenomenologiei), gândurile complexe din structura cognitivă, emoțiile adesea contradictorii din sfera afectivă și presiunile implacabile ale mediului socio-cultural nu fac altceva decât să se intersecteze violent, generând o tensiune constantă care definește condiția existențială însăși.

Această tensiune, similară cu **Anxietatea** descrisă de Kierkegaard, nu trebuie interpretată ca o disfuncție, o patologie sau o simplă ratare psihologică. Dimpotrivă, ea este, în viziunea noastră, **forța motrice generatoare de confruntări esențiale**, absolut necesară pentru menținerea unei **ființări dinamice** și pentru realizarea **ontificării subiectului** în fața limitelor sale inerente. Fără această energie cinetică, generată de forțele opuse, dezvoltarea ar înceta brusc, lăsând loc inevitabilei entropii și stagnări psihice. Așadar, această perspectivă depășește acele cadre care tratează conflictul ca pe o simplă consecință, ridicându-l la rangul de principiu.

Teza noastră afirmă, într-o manieră radicală și neechivocă, că Eul este structural și funcțional o **structură de rezistență**, iar confruntările interne și relaționale nu sunt simple evenimente pasagere, ci constituie

principiul ontologic activ al identității. Tensiunea esențială dintre Eu și alteritate este baza necesară, necondiționată, a formării și devenirii plenare. **Conflictul nu este un defect, ci o condiție *sine qua non* a existenței**. Eul funcționează ca un câmp de forțe intens și dinamic, similar **Dialecticii hegeliene** (Teză-Antiteză), unde progresul este imposibil fără tensiune. Eul experimentează și sintetizează continuu această mișcare dinamică neîntreruptă, deși, esențial, respingem ideea unei sinteze finale și statice. În cele din urmă, prin acest cadru Ontologic-Confruntațional, Eul își asumă rolul de subiect care se auto-creează prin fricțiune și opoziție, transformând energia brută a luptei în acțiune și sens, asigurând astfel un rol pozitiv conflictului și devenind sursa propriei sale libertăți.

Pentru a înțelege exact cum anume această onto-formațiune centrală reușește să gestioneze și să transforme aceste forțe opuse în coeziune funcțională și în motor al dezvoltării, este esențial să definim mecanismele sale constitutive. Astfel, în secțiunea imediat următoare, vom explora detaliat acele **Proprietăți și Legitătți** fundamentale care guvernează modul în care Eul se formează, ființează și funcționează în cadrul Ontosului Personal.

4. Proprietăți și legități ale eului în procesul de formare, ființare și funcționare din perspectivă Ontologic-Confruntațională

Eu-l, înțeles ca structură dinamică generată de conflict, manifestă cinci **proprietăți fundamentale** care îi definesc modul de a se constitui și de a funcționa în cadrul Ontosului Personal, proprietăți ce dezvăluie natura sa complexă și *non-liniară*. Aceste proprietăți funcționează ca legi constitutive, nu doar ca descrieri accidentale.

Prima dintre ele este **Emergența**, prin care Eu-l apare ca o *nouă calitate* ireductibilă, generată direct din tensiunile multiple (biologice, sociale, psihice) care acționează asupra subiectului. Acest concept găsește analogii puternice în **Teoria Sistemelor Complexe** a lui **Edgar Morin**, unde structurile superioare se nasc din interacțiunea haotică a componentelor inferioare. Eu-l este mai mult decât simpla sumă a părților sale conflictuale; el este un *nou nivel de organizare*.

Urmează **Transmergența**, capacitatea sa unică de a fi un **mediator funcțional** care *traversează* și *integrează* diversele niveluri ale ființei, de la corporalitate (somatică) la conștiința morală (normativă), funcționând ca un **liant tensional** al etajelor ființei. Această proprietate asigură *unitatea funcțională* și *integritatea* în ciuda diversității structurale și a forțelor opuse pe care le găzduiește.

A treia este **Sinmergența**, care reprezintă **co-emergența** sa inerentă cu mediul și Alteritatea, subliniind că Eu-l nu este un monolit izolat (anti-cartezianism), ci este întotdeauna un subiect *situat* și *întrupat*, interconectat. Eu-l nu se poate dezvolta în izolare, ci doar prin

interacțiunea sa conflictuală și necesară cu lumea și cu ceilalți, confirmând tezele *interacționismului simbolic* și ale *pragmatismului*.

A patra este **Conmergența**, care descrie **rețeaua de interconexiuni tensional-funcționale interne**, arătând că Eu-l nu este coerent prin lipsă de conflict, ci prin **gestionarea activă** și *orchestrarea* acestor tensiuni. El menține un **echilibru agonistic** și dinamic, un concept ce rezonează cu ideile **Pragmatismului**, în special cele ale lui **John Dewey**, despre experiență ca proces de *ajustare activă* la mediu, bazat pe rezolvarea de probleme, dar și cu **Teoria Gândirii Complexe**.

În fine, **Telegenta** este proprietatea de **orientare proactivă** și **scop-determinată** spre viitor (*telos*), în care Eu-l utilizează tensiunea (decalajul dintre *ce este* în prezent și *ce ar trebui să fie* în viitor) ca un **vector** care îl propulsează către posibilitate. Această proprietate este esențială pentru **libertate** și este similară cu conceptul de *proiect* din **Existențialism**.

Aceste proprietăți impun o **Legitate Ontologică** clară, care este principiul de funcționare a Ontosului: **Conflictul și Confruntarea nu sunt o patologie sau un defect, ci o condiție *sine qua non* a ființării și dezvoltării**. Această viziune este susținută de **Psihologia Dezvoltării** (a se vedea **Erik Erikson**), care vede *crizele de identitate* ca **puncte nodale**, necesare pentru maturizare. A încerca să anulezi conflictul înseamnă, de fapt, a anula posibilitatea de creștere și devenire, condamnând subiectul la *stagnare* și *moarte simbolică*.

5. Formarea eului din perspectivă Ontologic-Confruntațională

Formarea Eu-lui este un proces **stratificat** și **agonistic** care transformă interacțiunile inițiale și tensiunile primare într-o structură internă complexă, o veritabilă *Bildung* marcată de *crize* și *rezolvări temporare* de tensiune. Acest proces este unul de *metamorfoză continuă*, nefiind guvernat de etape liniare și definitive.

Procesul începe cu **Etapa Contactului**, în care Eu-l incipient percepe **tensiunea primară** dintre nevoile sale biologice inerente (foame, siguranță) și limitele impuse de mediul exterior, realizând că lumea nu este imediat satisfăcătoare. Această primă **frustrare necesară** și inevitabilă, așa cum ar fi susținut și **Donald Winnicott** prin conceptul său de "*mediu suficient de bun*", care trebuie să eșueze parțial în satisfacerea imediată a dorinței, este condiția inițială a dezvoltării Eu-lui.

Urmează **Achiziția**, unde se realizează *interiorizarea selectivă* a normelor, a limbajului și a valorilor culturale. Acest proces imediat intensifică, prin **Acumulare**, contradicțiile interne (ex. opoziția între dorința personală și norma parentală internalizată sau *imperativul social*), amplificând câmpul tensional. Această **acumulare de contradicții** nu este un accident, ci sursa de *combustibil* a dezvoltării ulterioare, creând o *zonă de proximă dezvoltare* internă.

Structurarea și Configurarea marchează momentul în care Eul organizează și dă formă acestor forțe acumulate. **Structurarea** creează un *cadru funcțional* pentru gestionarea tensiunii, definind *mecanismele de apărare* și *strategiile de adaptare*. **Configurarea** definește **stilul confruntațional** al individului, adică modalitățile sale preferate de a aborda lupta, de a evita sau a se angaja, un concept ce se apropie de ideea de *stil de viață* al lui **Alfred Adler**, dar și de conceptul de *habitus* al lui **Pierre Bourdieu**, ca structură generatoare de practici sociale și psihice.

Ulterior, are loc **Instituirea**, proces prin care **structura agonistică se consolidează**, transformând conflictul dintr-o serie de evenimente izolate într-un **principiu de organizare stabil** al personalității, un principiu activ și *acceptat* de funcționare. Eul devine expert în a-și gestiona propriile tensiuni. Stadiul final al devenirii este **Ontificarea**, când Eu-l atinge **maturitatea ontologică**. El devine o **prezență activă** și *autoreglată*, capabilă nu doar să suporte confruntarea, dar să o și **genereze deliberat** (prin asumarea de proiecte care depășesc limitele), pentru a se **reafirma permanent** și a valida sensul luptei sale – un act de **auto-poiesis** la nivel ontologic, similar ideilor lui **Humberto Maturana** și **Francisco Varela**, un proces continuu de auto-creare a sistemului prin autoreferențialitate.

6. Eul – câmp al confruntărilor ontologice interioare și relaționale

Ființarea și funcționarea eului ca parte a Ontosului PersonaleEu-l acționează ca un **câmp agonistic total** și complex, fiind angajat în conflict permanent pe trei niveluri interconectate: intern, intersubiectiv și social. Fiecare tensiune este *vitală* pentru menținerea energiei sale funcționale și pentru manifestarea sa autentică în lume.

Pe planul **intern**, Eu-l este prins în mijlocul propriului său sistem. Se confruntă într-o luptă continuă cu **Organismul**, o confruntare cu **fapticitatea** corpului (boală, oboseală, instincte, moarte) în care Eu-l luptă pentru **autonomie** și *stăpânire de sine*, încercând să transcende simpla stare somatică și să impună voința rațională. Aceasta este o dihotomie explorată intens de **Filosofia Corpului** (**Drew Leder**) și de fenomenologie, care subliniază opoziția dintre corpul-obiect și corpul-trăit.

Există apoi tensiunea dintre Eu și **Minte (Cogniție)**, o luptă fină între **planul rațional**, analiza rece, calculul riscurilor și logică, pe de o parte, și *urgența acțiunii*, *impulsul* sau *intuiția* imediată, pe de altă parte. Aici se joacă miza **autocontrolului** și a libertății decizionale, o problemă clasică a psihologiei voinței.

Sufletul (Afectivitatea) reprezintă un alt adversar intern și deseori cel mai puternic, fiind sursa **emoțiilor copleșitoare** (pasiunea, frica, furia) care amenință autonomia decizională a Eu-lui. Aceasta este o temă centrală la **Spinoza** și **Hume**, care au analizat forța *pasiunilor* asupra

rațiunii, dar și în psihologia modernă a emoțiilor care le vede ca pe niște *tendințe de acțiune* ce intră în conflict cu planurile conștiente ale Eu-lui.

Nu în ultimul rând, **Conștiința Morală (Supereu)** impune lupta cu **normele internalizate** (Supraeul freudian, sau "vocea interioară" a lui **Lawrence Kohlberg**), generând sentimente de *vinovăție*, *obligație* sau *rușine*. Eul trebuie să negocieze între aceste instanțe, iar **Comportamentul** observabil devine astfel **rezultatul dinamic și vizibil** al tuturor acestor forțe opuse care se echilibrează temporar, o *sinteză tensională* mereu provizorie.

Pe planul **extern**, confruntările se extind la nivel intersubiectiv. Eu-l negociază constant cu **Alteritatea Interiorizată**, adică vocile autorității, așteptările parentale și modelele culturale (de exemplu, **George Herbert Mead** a vorbit despre *Celălalt Semnificativ* și *Celălalt Generalizat*), o confruntare esențială cu "celălalt din noi" pentru definirea **autenticității** și pentru a evita *neautenticitatea* heideggeriană.

În final, Eu-l se confruntă direct cu **Alteritatea Socială**, cu **Lumea**, societatea, mediul economic, instituțiile și cultura dominantă, care sunt surse majore de **constrângeri** și **așteptări normative**. Eu-l trebuie să se adapteze, să lupte pentru resurse, pentru putere sau pentru **recunoaștere** (ca în **dialetica Stăpân-Sclav** a lui **Hegel**, sau în critica socială a lui **Jürgen Habermas** privind *sistemul* și *lumea vieții*). Relația este una de **negociere permanentă** și **reafirmare a limitelor**, în care societatea joacă atât rolul de **adversar**, cât și de **catalizator** al formării. Această perspectivă se aliniază cu sociologia lui **Erving Goffman**, care vede viața socială ca o serie de *performanțe tensional-negociate* pe scena publică.

7. Ființarea și funcționarea eului ca parte a Ontosului Personal

Ființarea Eului nu este o stare de repaus pasivă, ci se manifestă ca un proces activ și continuu de **persistență agonistică** – actul fundamental de a exista prin **conflict**, care este sursa sa de *energie funcțională*. În acest cadru teoretic, Eu-l nu urmărește pacea absolută sau o liniște statică, un ideal respins de teza noastră, ci, dimpotrivă, caută **cel mai înalt nivel de tensiune productivă** pe care îl poate gestiona. Doar în această zonă tensională, situată la limita dintre echilibru și dezorganizare (similar cu conceptul de *edge of chaos* din teoria complexității), Eu-l se poate autoactualiza și dezvolta, un concept ce amintește de ideile lui **Abraham Maslow** despre împlinirea potențialului, dar văzută prin prisma *luptei* și *efortului susținut* ca metodă de a depăși rezistența lumii și a propriei inerții.

În cadrul **Ontosului Personal**, Eu-l este, prin definiție, **centrul generator de tensiune**. El nu funcționează doar ca un simplu mediator pasiv între pulsiuni, ci **inițiază confruntări** necesare, punându-și propriile convingeri sub semnul întrebării, pentru a preveni stagnarea și a evita intrarea în **entropie psihică**, o stare de dezorganizare lipsită de

scop sau de sens (o problemă analizată de **Viktor Frankl**). Rolul său esențial este de **stabilizator dinamic** care menține **coeziunea funcțională** a Ontosului, integrând celelalte instanțe (Organism, Minte, Suflet, Conștiință Morală) prin *fluxul continuu* de confruntare și rezolvare temporară. Această dinamică de tensiuni menține sistemul ființei într-un **echilibru mereu instabil**, dar **funcțional** și **viu**.

Eu-l asigură astfel, prin funcția sa confruntațională, că Ontosul Personal nu se blochează în nicio sinteză definitivă, rămânând **deschis spre viitor** (*Telegenta*). Prin asumarea deliberată a unor conflicte noi (de exemplu, asumarea unui nou rol social dificil), Eu-l își reconfirmă *agenția* și rolul său de **subiect activ**. Fără această **luptă ontologică**, Ontosul Personal ar deveni o colecție dezorganizată de impulsuri și norme, pierzându-și capacitatea de a proiecta un sens unitar și de a da direcție. Astfel, funcționarea Eu-lui în Ontos este guvernată de o lege a *auto-întreținerii prin conflict*, în care fiecare confruntare depășită solidifică și extinde limitele Ontosului Personal, conferindu-i o *reziliență* structurală profundă și o *identitate narativă* mai bogată.

8. Eul din perspectivă Ontologic-Confruntațională, personalitatea, persoana și conduita persoanei

Narativul nostru se concentrează pe definirea Eu-lui nu ca o structură statică sau armonios concepută, așa cum sugera tradiția filosofică de la **Platon** la **Descartes**, ci ca o **structură agonistică fundamentală**. Eu-l este, în viziunea **Ontologic-Confruntațională**, o **ontoformațiune** centrală și **nucleul pulsatoriu al *Ontosului Personal***, acel spațiu esențial în care **confruntările** interne și externe nu sunt accidente, ci **principii constitutive** și forța motrice a ființării. Tensiunea nu este o patologie, ci o condiție *sine qua non* a existenței dinamice. Eu-l funcționează ca un **câmp dinamic de forțe**, similar dialecticii hegeliene, unde opoziția dintre el și celelalte *ontoformațiuni ale Ontosului Personal* generează **energie vitală** și **coeziune**. Ființarea Eu-lui este o **persistență agonistică** continuă, căutând nu pacea, ci **cel mai înalt nivel de tensiune productivă** gestionabilă, un **echilibru mereu instabil** necesar pentru **ontificare**.

Această abordare se validează prin analiza modului în care Eu-l interacționează tensional cu celelalte ontoformațiuni ale **Ontosului Personal**. Eu-l se angajează, în primul rând, într-o luptă cu **Organismul**, confruntarea cu **fapticitatea** sa biologică: instincte, limitări fizice, boală și fragilitate. Prin acest efort de a transcende *fapticul*, de a impune **voința** asupra simplei stări somatice (de exemplu, disciplinarea corpului), Eu-l obține **stăpânirea de sine**, iar succesul în această luptă contribuie decisiv la **caracterul** Personalității, stabilind cât de *rezistent* sau *disciplinat* va fi individul. O altă luptă internă se desfășoară cu **Mintea (Cogniția)**, unde tensiunea apare între planul **rațional** al Eu-lui – cel care analizează rece, planifică și calculează riscurile – și **automatismul**

gândirii, *rutinele cognitive* sau *urgența* impulsurilor logice. Eu-l luptă aici pentru **autocontrol** și **autonomie decizională**, iar rezultatul acestei confruntări modelează direct *trăsăturile* Personalității legate de *conștiinciozitate* și *capacitatea de reflecție*.

Mai departe, confruntarea cu **Sufletul (Afectivitatea)** este adesea cea mai dramatică, implicând forța *pasiunilor* și *emoțiilor copleșitoare* (frica, furia, iubirea) care amenință autonomia Eu-lui. Aici, Eu-l negociază între *supunerea* față de sentiment și *impunerea* voinței, luptând pentru a transforma afectele brute în **sentimente organizate** și **motivație direcționată**. Modul în care Eu-l gestionează această tensiune determină **temperamentul** Personalității și nivelul său de *stabilitate emoțională*, influențând direct **Persoana** prin definirea *sensibilității etice* a acesteia. În fine, lupta cu **Conștiința Morală (Supereu)** este confruntarea cu **normele internalizate**, cerințele etice și sentimentul de vinovăție, unde Eu-l negociază între **autenticitatea** sa intimă și **legitimitatea** normelor sociale. Prin această *luptă etică*, se configurează Persoana ca **Subiect Socio-Axiologic**, capabil să se prezinte în lume cu o **identitate morală asumată**.

Toate aceste confruntări ale Eu-lui cu celelalte ontoformațiuni ale Ontosului Personal nu se desfășoară izolat; ele converg și sunt sintetizate, rezultatul lor dinamic fiind **Personalitatea**. Aceasta nu mai este o structură rigidă, ci **rezultatul istoric** al luptei, un **repertoriu de răspunsuri tensional-reziliente** dobândite. Personalitatea este *forma* pe care o ia lupta, iar Persoana reprezintă Eu-l care s-a **recunoscut** în spațiul public, asumându-și *responsabilitatea* luptei sale în fața celorlalți, conform cerințelor de **recunoaștere** (așa cum le analizează **Axel Honneth**). Iar expresia finală și vizibilă a acestui întreg sistem tensional complex este **Conduita Persoanei**. Conduita nu este un răspuns *pasiv* la stimuli, ci **rezultatul dinamic și final** al echilibrului agonistic intern, o **strategie aleasă de Eu** pentru a gestiona sau a rezolva o anumită criză. Astfel, o **conduită rezilientă** reflectă un Eu capabil de un *echilibru agonistic înalt*, demonstrând că **conflictul continuu** al Eu-lui cu *celelalte ontoformațiuni* ale Ontosului Personal este, paradoxal, **principiul ordonator** care dă formă, sens și stabilitate dinamică întregii ființe.

În cele din urmă, Eu-l din perspectiva **Ontologic-Confruntațională** nu doar *reflectă* tensiunile interne, ci le **utilizează activ** pentru unificarea și definirea subiectului în lume. Prin **negocierea permanentă** și tensională a cerințelor contradictorii ale Organismului (biologic), Minții (rațional), Sufletului (afectiv) și Conștiinței (moral), Eu-l **configurează** Personalitatea ca pe o **structură sintetică** de reziliență. Această structură, proiectată în spațiul social, devine **Persoana**, subiectul capabil de acțiune morală. În final, suma acestor ajustări și lupte se materializează ca **Conduită**, care nu este altceva decât **expresia operațională** a modului în care Eu-l a reușit să transforme haosul tensional al Ontosului Personal într-o *strategie coerentă* de existență și de afirmare a libertății.

9. Concluzii

Articolul de față, articulat sub egida titlului **EUL DIN PERSPECTIVĂ ONTOLOGIC-CONFRUNTAȚIONALĂ: Personalitatea, persoana și conduita persoanei – spre o nouă interpretare?**, a pus în lumină **NECESITATEA radicală a unei rupturi** de paradigma **ontologic-statică și structurală** care a dominat gândirea asupra Eu-lui timp de milenii. Am demonstrat că răspunsul la întrebarea lansată în Introducere este un **"Da" imperativ**: ne aflăm în fața unei noi interpretări care afirmă că **confruntarea** nu este doar o variabilă psihologică sau o eroare de sistem, ci reprezintă **principiul ontologic activ** și fundamental al ființei. A considera Eu-l drept o simplă *substanță gânditoare* destinată armoniei înseamnă a ignora natura sa esențială de **structură agonistică** în interiorul Ontosului Personal, o structură destinată perenității dinamice.

Teza centrală a fost demonstrată prin evidențierea faptului că **Ființarea Eului** nu este repaus pasiv sau stabilitate absolută, ci o **persistență continuă și tensională**, o **persistență agonistică** esențială. Această onto-formațiune centrală nu doar supraviețuiește tensiunilor și opozițiilor, ci **le utilizează ca energie cinetică** pentru a se dezvolta și a se actualiza. Am arătat că *ontificarea* și dezvoltarea plenară sunt imposibile fără **gestionarea activă a tensiunilor**, deoarece **confruntarea** funcționează ca motorul său de forță și ca sursă de actualizare ontologică. Eu-l se confirmă astfel ca un **câmp al confruntărilor ontologice** – o **confruntare** continuă și necesară cu celelalte ontoformațiuni ale Ontosului Personal: Eu-l impune voința asupra **Organismului**, stabilește autonomia față de **Mintea (Cogniţia)**, modulează forța **Sufletului (Afectivitatea)** și negociază legitimitatea **Conștiinței Morale**. Această fricțiune cvadripartită nu dezorganizează, ci, paradoxal, **configurează** și **solidifică** subiectul, conferindu-i o *coeziune dinamică* superioară.

În consecință, viziunea asupra structurilor psihice și sociale este **reconfigurată** integral. **Personalitatea** nu mai este percepută ca o tipologie fixă sau ca un set de trăsături moștenite pasiv, ci ca o **sinteză dinamică**, un **repertoriu istoric** al strategiilor **agonistice** alese și rafinate de Eu. **Persoana** devine **Subiectul Socio-Axiologic** a cărui identitate morală este întotdeauna **câștigată prin confruntare** și **asumare responsabilă** în fața normelor și a cerințelor de recunoaștere socială, și nu prin simpla conformare pasivă sau adaptare superficială. Iar **Conduita Persoanei** este redefinită ca fiind **expresia operațională** și **strategia de confruntare** vizibilă, cea care dezvăluie gradul de echilibru tensional intern și capacitatea Eu-lui de a transforma opoziția în acțiune eficace, reflectând calitatea ființării.

Această teorie obligă la o schimbare de paradigmă ireversibilă, una care respinge viziunea idilică a subiectului non-tensional. Am demonstrat că idealul **armoniei statice** trebuie înlocuit cu cel al **echilibrului agonistic**, un concept mult mai fidel dinamicii existențiale și filosofiei forței. **EUL DIN PERSPECTIVĂ ONTOLOGIC-CONFRUNTAȚIONALĂ** validează **confruntarea** ca fiind **sursa inepuizabilă** a libertății și a dezvoltării, deoarece numai în fața rezistenței se poate afirma **voința** și se poate realiza **actualizarea ontică**. Articolul nu doar *propune* o nouă

interpretare, ci stabilește că este **necesar** să recunoaștem **confruntarea** nu ca pe o povară ce trebuie evitată, ci ca pe **forța primordială** ce generează sens și actualizare.

Noua teză impune o reflecție de o profunzime sporită asupra Fundamentelor Ființei și ale **Ontosului Personal**, solicitând o reevaluare critică a întregii arhitecturi teoretice. Prin integrarea **necesității ontologice a confruntării** ca pe o funcție esențială a existenței, se deschide un nou orizont de cercetare dedicat studiului naturii **Eu-lui agonistic** și implicațiilor sale asupra modelelor de **Personalitate**, de decizie morală și de interacțiune a **Persoanei**. Această perspectivă promite să redefinească nu doar *ce este* **Eu-l**, ci și *ce poate deveni* el prin capacitatea de a transforma **opoziția** în recunoașterea **potențialului său constructiv**. Prin urmare, miza acestui demers nu este doar teoretică, ci atinge însăși esența **ontificării**: a ființa înseamnă a fi într-o **confruntare** continuă, iar măsura **Eu-lui** este dată de **intensitatea și măiestria** cu care reușește să transforme **opoziția** în forță creatoare, plasând astfel **Eu-l** în **centrul fierbinte** și **tensional** al devenirii sale ontologice. **Această nouă interpretare a Eu-lui poate stabili un imperativ pentru o eventuală reevaluare a întregului corp de concepte din sfera socioumană.**

© Petru Stefaroi 2025